de geo

Wereld
Globalisering

vwo CE

ThiemeMeulenhoff

2. De wereld: een systeem van landen en

2. De wereld: een systeem van landen en

Hoofdvraag

Welke processen hebben geleid tot het huidige patroon van samenhang tussen en verscheidenheid in relaties van de landen in het wereldsysteem?

§2.1 De eerste contouren van het

Deelvragen

- Hoe is het wereldsysteem in economisch opzicht opgebouwd?
- Hoe is het patroon in het economische wereldsysteem ontstaan en welke rol speelden hegemoniale staten daarbij?
- Hoe verschoof het economische zwaartepunt in de

§2.1 De eerste contouren van het

De wereld als systeem

- Een systeembenadering kan inzicht geven in de samenhang van verschijnselen en gebieden.
- Het wereldsysteem omvat:
  - Elementen; Alle landen, ingedeeld in 3 groepen: centrumlanden, semiperiferie, periferie.
  - Relaties; Economische, politieke en culturele relaties.

§2.1 De eerste contouren van het

Drie groepen

	ECONOMISCHE ACTIVITEITEN	SOORT RELATIES
● **Centrumlanden**	-hoog bbp/inwoner -voorname rol van wetenschappelijke kennis -toepassen geavanceerde technologie -hoge arbeidsproductiviteit -gediversifieerde economie -hoofdkantoren MNO's	-intensieve handels- en kapitaalstromen -veel politieke macht
● **Semiperiferie**	-Lager bbp/hoofd -Hoge industrialisatiegraad -arbeidsintensieve industrie	-exportgericht -sterk op centrumlanden gericht
● **Periferie**: sterk	-laag bbp/hoofd -veel primaire producten	-afhankelijk van centrum

§2.1 De eerste contouren van het

Drie groepen landen

Verschuivingen in het wereldsysteem

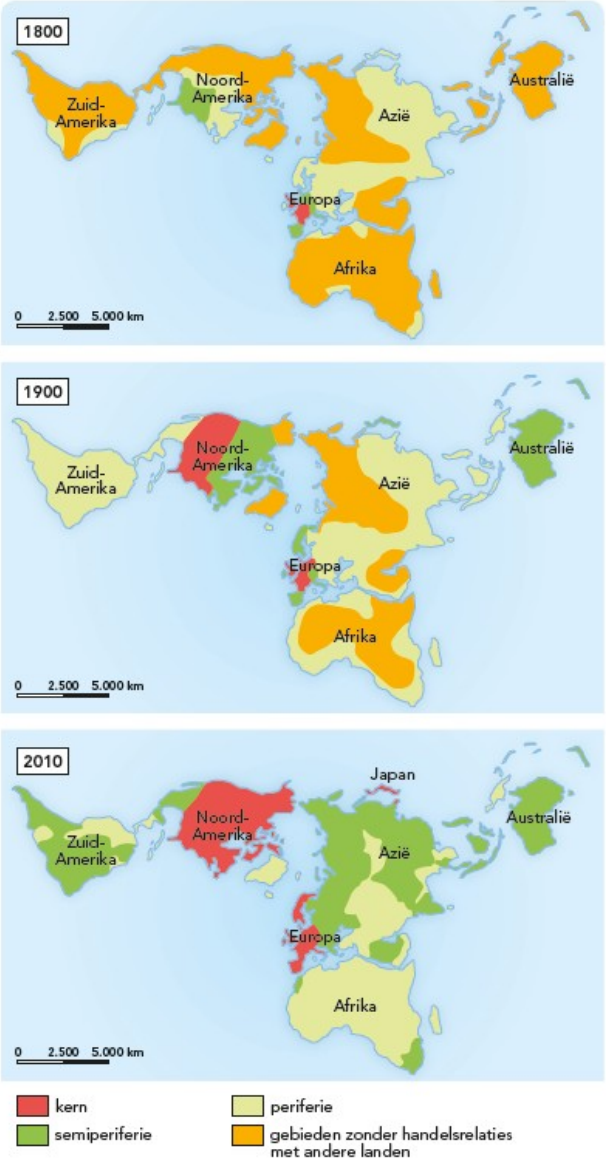

§2.1 De eerste contouren van het

kern

semiperiferie

periferie

gebieden zonder handelsrelaties met andere landen

§2.1 De eerste contouren van het

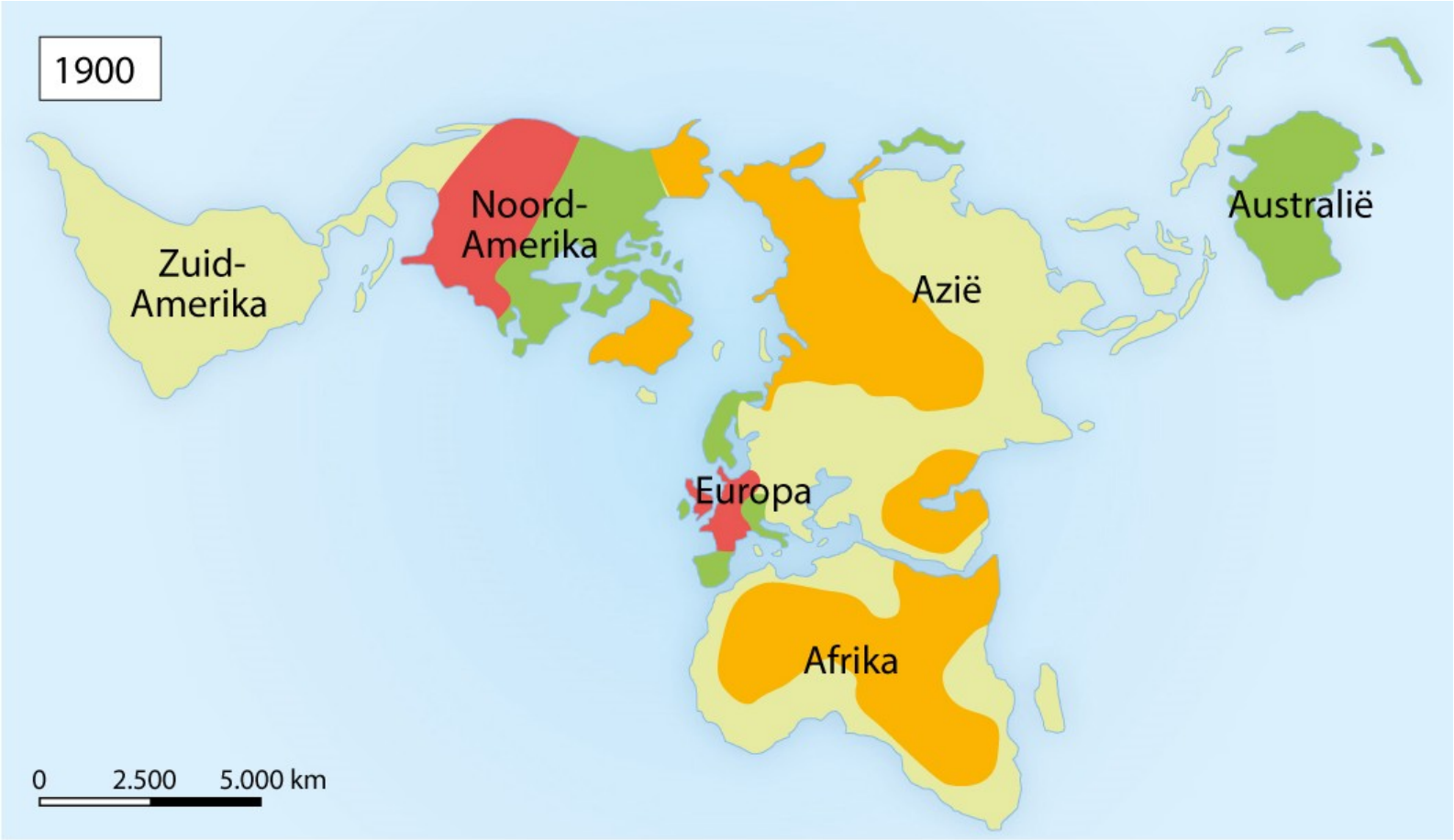

kern

semiperiferie

periferie

gebieden zonder handelsrelaties met andere landen

§2.1 De eerste contouren van het

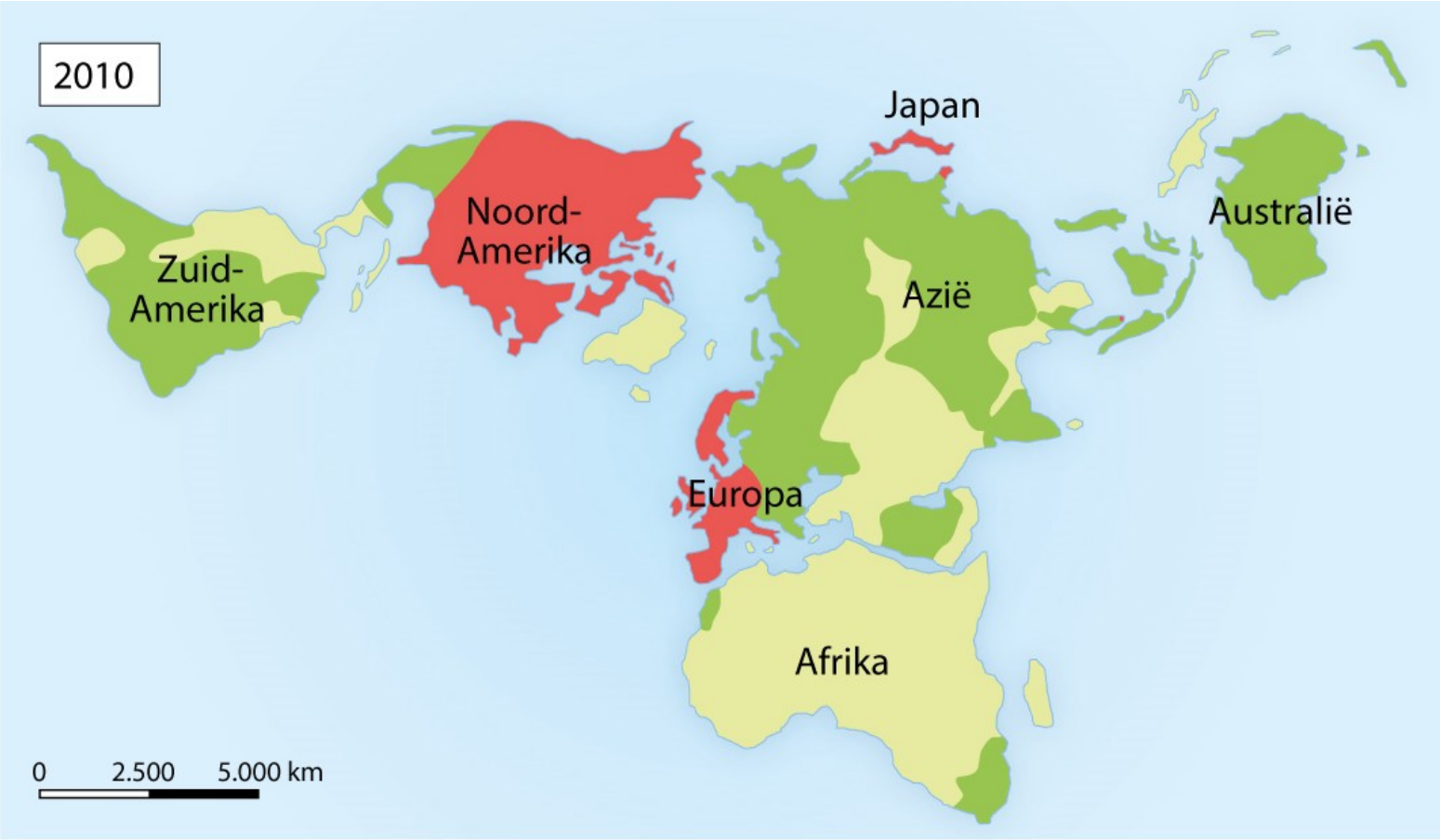

kern

semiperiferie

periferie

gebieden zonder handelsrelaties met andere landen

§2.1 De eerste contouren van het

Start van de globalisering

- Europese landen versterkten na de middeleeuwen hun geopolitieke macht ten koste van de islamitische wereld.
- Vooral Portugal, Spanje, Engeland en Nederland stichtten koloniën.
- West-Europa was de kernregio in de fase van het handelskapitalisme.

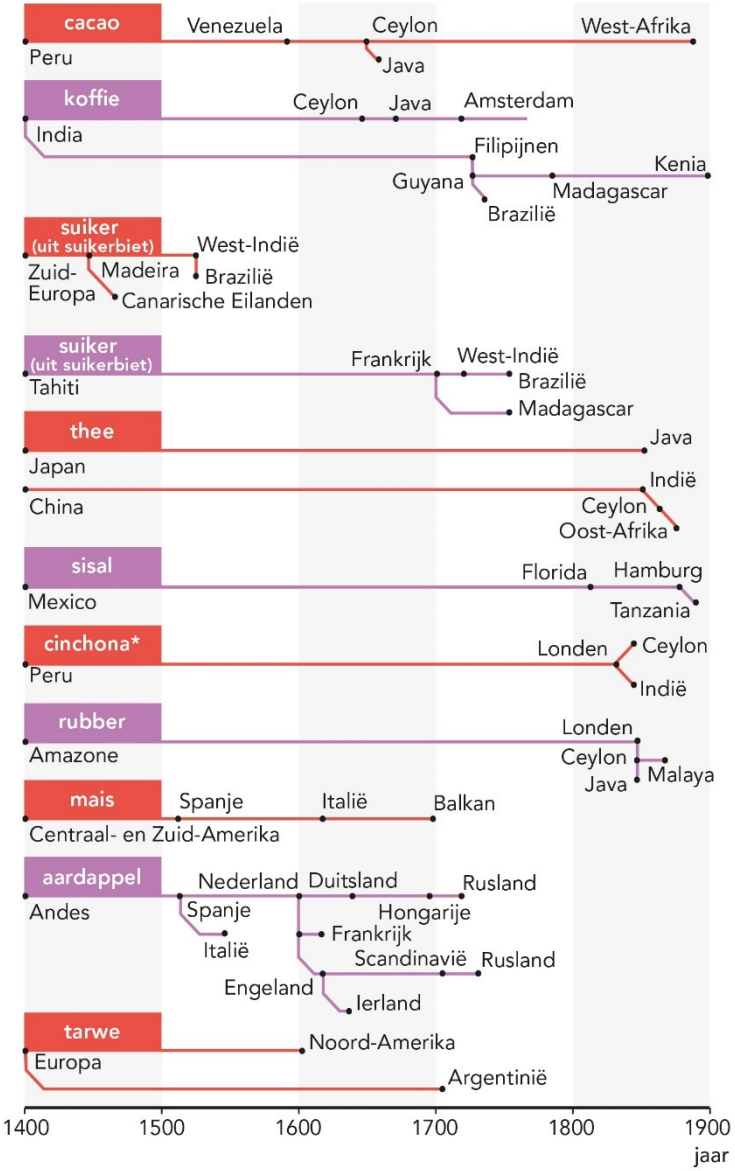

* cinchona is kinine, een medicinaal gewas

§2.1 De eerste contouren van het

Europese machtsuitbreiding

- De industrialisatie van de kernregio zorgde voor:
  - meer politieke- en economische macht in het wereldsysteem.
  - vorming van exploitatiekoloniën voor levering grond- en hulpstoffen. De aanleg van spoorwegen was belangrijk.

- In de koloniën verdwenen ambachten omdat zij industrieproducten importeerden.

Spoorwegsysteem in Tanzania

§2.1 De eerste contouren van het

Succes

► Vooral twee factoren zorgden voor succes van Europa:

- 1. De kapitalistische markteconomie
- 2. De stimulerende rol van de overheid in West-Europa. Bijvoorbeeld: uitbouw van de infrastructuur, betaald door afromen van de winsten uit de periferie.

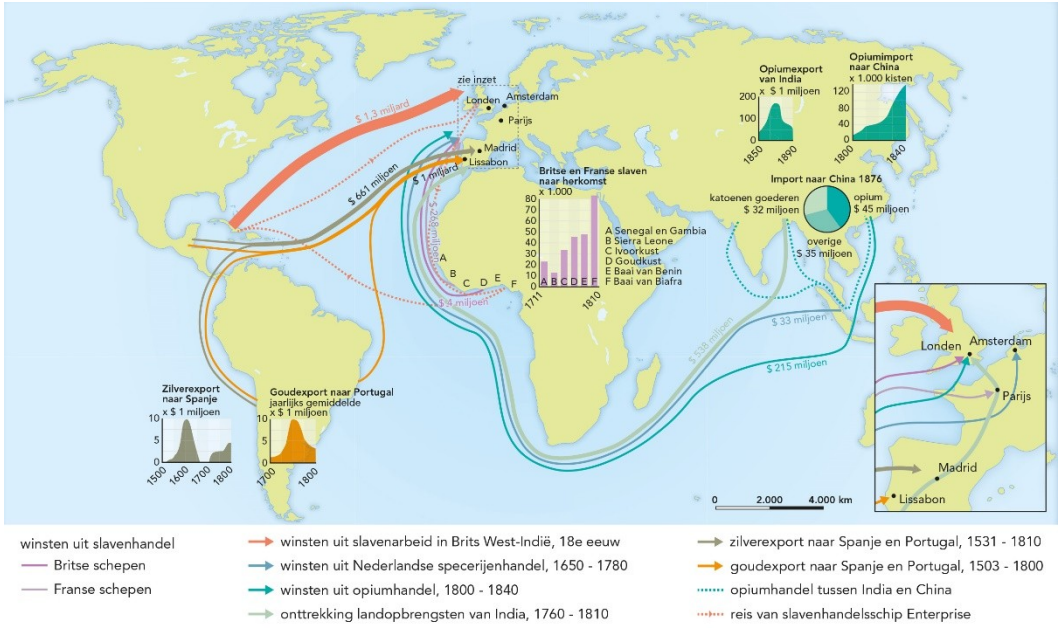

Winsten van de Europese expansie tussen 1500 en 1800

§2.1 De eerste contouren van het

Vestigingsgebieden voor Europeanen

- Uit dertien vestigingskolonies aan de oostkust van Noord-Amerika vormde zich de Verenigde Staten van Noord-Amerika.
- De V.S. werd een tweede geïndustrialiseerde kernregio in de wereld.
- De V.S. en enkele andere vestigingskolonies (Argentinië, Zuid-Brazilië, Zuid-Afrika, Australië en Nieuw Zeeland) speelden een belangrijke rol in de

§2.1 De eerste contouren van het

Hegemoniale staten

- In de tweede helft van de 19e eeuw ontstond het imperialisme.
- Nog niet door Europa onderworpen gebieden werden om strategische of economische redenen aan het eind van de 19e en begin 20e eeuw volledig en (willekeurig) opgedeeld.
- Groot-Brittannie werd toen de hegemoniale staat, met als concurrenten Duitsland, Frankrijk, Nederland en de V.S.

§2.1 De eerste contouren van het

Dekolonisatie

- De dekolonisatie in Latijns-Amerika vond vooral plaats in de 19e eeuw.

  Pas na de Tweede Wereldoorlog volgden Aziatische en Afrikaanse staten.
- De multinationale ondernemingen hielden de internationale arbeidsverdeling in stand. Men spreekt over neokolonialisme.
- De V.S. nam de hegemoniale positie van Groot-Brittannië over.

§2.1 De eerste contouren van het

Europeanisering

- Tot aan de dekolonisatie was er vooral sprake van europeanisering.
- Europese talen en de Europese religie verspreidden zich over vestigingskoloniën. Elders waren handelscontacten van belang bij europeanisering.

§2.1 De eerste contouren van het

Economische stempel

► Rond 1970 kende de wereld vooral een tweedeling:

<u>Centrum</u>: hoogst ontwikkelde landen

(West-Europa/Noord-Amerika/Japan/Zuid-Korea/Singapore/Taiwan/Hong Kong)

↕

<u>Periferie</u>: straatarme rest van de wereld

§2.1 De eerste contouren van het

Economische stempel

- Centrum-periferieverhouding; het centrum ontwikkelde zich ten koste van de periferie door de internationale arbeidsverdeling. Periferie verarmde door:
  1. ruilvoetverslechtering
  2. vernietiging van de traditionele ambachten
  3. slecht bestuur
- Landen met een planeconomie vielen buiten de tweedeling. Veel van deze landen scoorden economisch slecht en stapten aan het einde van de Koude Oorlog (1989) over op een markteconomie.

§2.1 De eerste contouren van het

Global shift

► De ontwikkeling van het wereldsysteem zorgde voor een global shift.
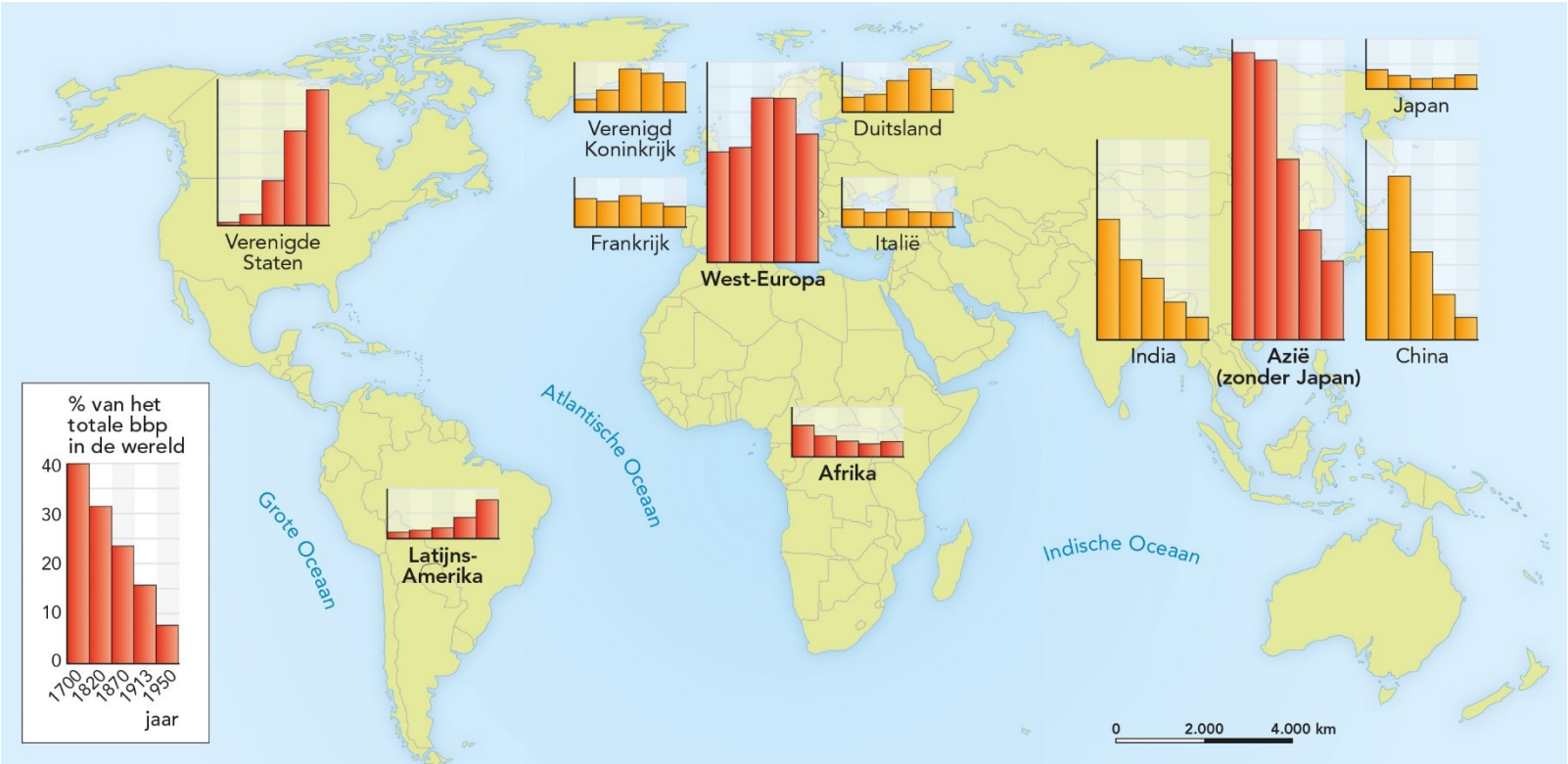
- Het aantal centrumlanden was maar heel klein.